

Doch hier is geen schijn van wettisch christendom. Juist omdat de eisch van geloof de eisch des verbonds is, is hij vol van den glans des evangelies. Immers de God des verbonds, die het geloof van ons vraagt, wil naar Zijn verbond dit geloof ons ook zeker schenken.

Zoo heeft Calvin het gezien en gezegd. En wij gelooven, dat het nadien nooit beter is gezegd. De leer van het verbond houdt bij Calvin de oorspronkelijke kleur en geur der Schrift. Hij tracht zijn gedachten niet te persen tot een sluitend systeem, dat beheerscht wordt door een bepaalde gedachte. Calvin geeft wat terecht genoemd is: ordening van Schriftgedachten. En wie deze orde en ordening van gedachten volgt, zal de Heilige Schrift leeren verstaan, op een wijze, die nog steeds als Calvinistisch gelde: niet als een „speculatieve leer“, maar als een „hemelsche leer“, die onzen levensgang in alles richt op de eer van God en ons vormt tot geloofsgehoorzaamheid aan het gebod Gods.

W. H. VAN DER VEGT.

UIT DE SCHRIFT

Transatlantische theologie?

Het is ook niet op gene zijde der zee, om te zeggen, wie zal voor ons overvaren aan gene zijde der zee, dat hij het voor ons hale... Want dit woord is zeer nabij u, in uw mond en in uw hart, om dat te doen.

Deut. 30:13 en 14.

Wie zijn oor tot luisteren dwingt bij de spreekplaatsen der dusgenaamde dialectische theologie, hoort soms wonderlijke dingen.

Men zegt daar dit: Tusschen den in alles absoluten God, en den in alles relatieven mensch, ligt een diepe oceaan, wijd en ver.

Daarop kan geen enkel schip varen.

Ge kunt geen stoomer uitzenden, om de rijke vracht der waarheid voor u te gaan halen. En evenmin komt een boot van gene zijde naar hier.

De waarheid is alleen aan den anderen kant der zee. Niet aan deze zijde.

Want zij is van God alleen.

Ze is ook voor geen transport vatbaar.

Ze wordt aan geen steiger verscheept.

Ze blijft, waar God is. En God komt niet over.

En dus, wee den mensch, die meenen zou een bevlagde vloot te kunnen uitzenden, om de goederen van het Koninkrijk der waarheid af te halen aan de oevers der eeuwigheid.

Wie het poogt, ondervindt, dat de Almachtige zulke brooze bouwsels wegstormt naar de diepte van den dood.

Altijd blijft tusschen God en ons decheidende zee.

En zij is onbevaarbaar.

Zij mist ook een haven, waar ge binnen kunt loopen.

Het eenige is dit, dat God uit de verte, over die zee, ons iets toeroept, ons iets zeggen gaat, en, op een afstand van soevereine absoluteitheid, een gesprek tot ons houdt. Niet met ons, maar tot ons.

Doch, als dat afstandsgevoel bij ons weg is, als we niet „op een afstand“ blijven willen, dan is zelfs de mogelijkheid van een ontvangst buitengesloten.

Gij, theologen van „gereformeerde“ professie, zoo wordt ons door de dialectici verweten, gij zijt zoo hoogmoedig te meenen, dat gij de zee der waarheid wel bevangen kunt, de geestelijke goederen kunt transporteren naar uw havens en ze bezitten kunt.

Gij durft immers zeggen: wij hebben de waarheid!

Gij hebt dus transatlantische vaardiensten, vice versa!

Gij beoefent „transatlantische theologie“.

Maar uw pogen is ijdel. Uw zoogenaamde vaste verbindingen maken de scheiding slechts grooter. Dat wist Mozes al.

Hoort maar: Wie zal voor ons overvaren aan gene zijde der zee, dat hij het voor ons hale?

Niemand immers?

Nu dan, houdt op met uw gefantaseer!

Luistert naar God.

Maar tracht niet de kloof te overbruggen, die tusschen u en den Absolute blijft.

...

O ja, dat alles kan zoo vroom worden voorgesteld.

En zoo geloofwaardig worden gemaakt.

Maar het is toch zoo in absoluten strijd met de waarheid.

Want de Openbaring des Heeren in Zijn heilig Woord spreekt geheel andere taal.

Zij laat ons eenerzijds zeker zien, dat de kloof tusschen Schepper en schepsel nooit kan overbrugd worden, omdat God God is en blijft.

Maar anderzijds is er de vleeschwording van Immanuel, de toenadering en inwoning van Gods Geest in de Kerk, en de tegenwoordigheid van den

genadigen God in het hart, omdat Christus in ons leeft en Zijn gebod er plaats vraagt en vindt.

Waar genade is, leven uit God, wedergeboorte, geloof, en de krachten des koninkrijks werken, daar heeft de Heere ons maar niet wat uit de verte toegeroepen, maar Hij is Zelf over de mateloze afgronden tot ons gekomen, door tijd noch eeuwigheid te scheiden.

Christus met ons, en in ons.

Daarop heeft Mozes gedoeld.

Hij predikte geen verborgen gebod.

En geen verre of vreemde wet.

Geen transatlantisch Koninkrijk Gods.

Door een zee van ons gescheiden, voor eeuwig.

Het gebod is niet in den hemel, om te zeggen:

Wie zal voor ons ten hemel varen, dat hij het voor ons hale en ons hetzelfde hooren late, dat wij het doen?

Het is ook niet op gene zijde der zee, om te zeggen: Wie zal voor ons overvaren aan gene zijde der zee, dat hij het voor ons hale, en ons hetzelfde hooren late, dat wij het doen? Want dit woord is zeer nabij u, in uw mond en in uw hart, om dat te doen.

De afstand is overwonnen.

Van den hemel af, en van over de zee.

Niet door ons.

Maar door den Heere, die Zich geopenbaard heeft, en door Zijn Geest leidt in alle waarheid en het woord des geloofs vast maakt.

Dit Woord Gods hebben we.

Geen roep over hetcheidende water.

Maar nabij ons.

Hier is de crisis, waar genade geneest.

De dialectische theoloog staat te luisteren aan de leegte zee der eeuwige scheiding, om een vaag gerucht van God op te vangen uit de verte, dat een oogeblik hem alleen troost.

De gereformeerde christen verbeeldt zich niet een afhaaldienst naar Gods havens te hebben, geen transatlantische theologie. (Wie zal overvaren om te halen?)

Maar hij ziet, in plaats van een leegte, scheidingmakenden oceaan, een verbindende zee van genade, waarop de rijke vloeten van Gods openbaring varen, naar onze havens toe.

Want dit Woord is zeer nabij u, in uw mond en in uw hart, om dat te doen. De transcendente God is óók immanent.

Troost, troost mijn volk, zal ulieder God zeggen.

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

Prof. Hepps misverstandens inzake de algemeene genade. (XI.)

Overige bezwaren. (I.)

Tenslotte zullen we nog enkele bezwaren van meer algemeenen aard hier uitspreken.

Daarbij zal een klacht over gebrek aan onderscheiding als één der ergste voorop moeten gaan. Het slot van ons voorgaande artikel kan weer als aanloopje dienen. Want is het nu niet vermoedend, dat die kwestie van de medewerking, niettegenstaande ik ze tot een ambts- en verbondsangelegenheid maakte, telkens maar weer wordt gereduceerd tot de voorzienigheidsleer, en met die van den „concurus“ (de leer, volgens welke God „met den mensch medeloop“, met de tweede oorzaken samen-gaat) wordt vereenzelvigd? Op bl. 67 handelende over dien „concurus“, begint Prof. Hepp een eerste fout, door den indruk te wekken, alsof ik op behoud van dien term zelf sta; feit is, dat ik het woord alleen maar te pas bracht als bewijs, dat de dogmatiek bepaalde termen, zijn ze eenmaal ingeburgerd, niet gemakkelijk kwijt raakt, en dat ik voorts voor het begrip weinig voel; ik heb het b.v. nooit aan catechisanten als vasten term meegegeven. En voorts heeft Prof. Hepp niet gezien het groote verschil, dat ik in rekening breng tusschen oudere theorieën over den „concurus“ en eigen uitspraken over onze „medewerking“ (in het eene geval loopt God met ons, in het tweede werken vooral wij met Hem mee). Daarom haalt hij de dingen door elkaar. We lezen (67), ter waarschuwing blijkbaar, dat „Ch. Hodge zich zelfs verzet tegen de leer van de medewerking“.

Maar dat is onjuist. Hodge verzet (Syst. Theol. I, 604/5) zich tegen een gangbare leer van den concurus; maar hij houdt vast aan de co-operatie, d.w.z. de medewerking. Men moet hem maar eens lezen over de leer der „ratio continuata“ (voortgezette schepping); één van zijn bezwaren tegen dit wanbegrip is, dat men op die manier van geen co-operatie meer zou kunnen spreken¹⁾. Trouwens, waarom bestrijdt hij den concurus? Omdat ze wat hij co-operatie noemt op bl. 579, in gevaar brengt, bl. 604. Ja, die zelfde Hodge bouwt zijn leer inzake de gemeene gratie juist op in nauw verband met de theorie der co-operatie (van God met „tweede oorzaken“), II 665, in de voorzienig-

1) This theory of course denies the existence of second causes. God becomes the sole agent and the sole cause in the universe.... If preservation be a continued production out of nothing, of everything that exists, then every material existence, all properties of matter so called.... is as much the direct product of divine omnipotence as the original creation. There cannot, therefore, be any causation out of God, or any co-operation of any kind any more than when He said.... (Genesis I) (579, cf. 604).

heid²⁾. En dan schrijft Prof. Hepp, „dat Hodge zich verzet tegen de leer der medewerking“!

Den Amerikaanschen professor treft hier hetzelfde lot als den Nederlandschen collega of anderen broeder van Prof. Hepp: laatstgenoemde ziet iemand bezwaar maken tegen een bepaalde opvatting van een theorie, en concludeert dan: de man is tegen de theorie. Hodge is tegen een bepaalde uitwerking van het leerbegrip van den concurus (een bepaalde mede-werkingstheorie). Dan weet Prof. Hepp genoeg: Hodge, zoo verneemt ge, verzet zich „zelfs“ tegen de medewerking. Maar 'tis mis. Hodge vecht vóór de co-operatie, hetgeen zeggen wil: voor de medewerking (Gods met tweede oorzaken). Van een partiële opheffing der „ordening“ van oorzaak en gevolg ziet men bij Hodge geen spoor gelukkig; we vonden helans van zoo iets wel sprake bij Prof. Hepp, verleden week. En evenals wij het deden, wil Hodge van geen synergie (of co-operatie) weten bij schepping of herschepping (wel daarna).

We stappen nu maar van dit punt af. We verwonderen ons over de oppositie van Prof. Hepp en concludeeren, zijn eigen woorden gebruikende, dat (niet Prof. Hepps gevoelen, doch) Prof. Hepp „van de moeilijkheden, waarvoor de Gereformeerde theologie van ouds in deze(n) stond, niets schijnt te gevoelen“ (vgl. 83).

Met het oog op andere copie, die reeds weken lang ligt te wachten, voor ditmaal genoeg.

K. S.

Hoe Prof. Dr V. Hepp citeert. (IV.)

Geval 9. Op bl. 67 citeert Prof. Hepp van mij enkele uitspraken over het onmiskenbare feit, dat de dogmatiek zich herhaaldelijk van termen bedient, die eenmaal ingeburgerd zijn, ook al acht men ze niet gelukkig. Men zou zoo zeggen: een waarschuwing tegen oorspronkelijkheidsziekte dus, en dat uit de pen van K. S. Maar Prof. Hepp ziet „zorg barend“ dingen; het zorg barend ding is dan in dit geval, dat ik (vgl. 68) ergens („Wat is de Hemel?“, 291) me aansluit bij Prof. Greijdanus, die het „inbrengen van de eer en heerlijkheid der volkeren“ laat geschieden NU IN DEZEN TIJD. Deze laatste opvatting nu strijdt met wat Dr Kuiper in zijn „Gemeene Gratie“ daarvan gezegd heeft. En dan concludeert Prof. Hepp: „men zij niet zoo ondeugend om den regel op te stellen, dat wanneer een exegese dit kritisch gevoelen (lees: K. S.) niet in het geveel komt, de dogmatiek tot verschansing dient en wanneer zij dat wel doet, de dogmatiek voor den exegete moet wijken. Maar welke regel dan moet worden gevolgd, kan men niet aan de weet komen“.

Argelooze lezers zullen weer zeggen: willekeur bij K. S. Maar de waarheid spreekt anders. Want Prof. Hepp heeft hier geciteerd van mijn hand: „Ref.“ XVI, 218, c. Daar zeg ik vlak na elkaar twee dingen:

Eerste volzin: „In het dogmatisch spraakgebruik zijn heel wat technische termen opgekomen, en door een eeuwenoud gebruik gekijkt, welke niemand weer uit de dogmatiek kan wegwerken“.

Tweede volzin: „Zouden zulke termen in strijd zijn met den zakelijken inhoud der Schrift, als geheel genomen, dan moest men ze wegwerken“.

De eerste volzin wordt door Prof. Hepp geciteerd. MAAR DE TWEEDE WORDT WEGGELATEN, hoe wel hij er onmiddellijk op volgt.

Conclusie: zulk citeeren is — zeer zacht uitgedrukt — onverantwoordelijk. Want a. men komt hier bij mij wel „aan de weet“, hoe het dan wel moet. Als Prof. Hepp volledig geciteerd had, zou zijn conclusie van „destructief“ niet meer te gebruiken zijn; en nu verklaart Prof. Hepp, dat men het niet aan de weet komt; b. de term van Dr Kuiper: „de eer en de heerlijkheid der volkeren in het nieuwe Jeruzalem inbrengen“ is nog heelemaal niet „door de eeuwen gekijkt“; kan dus nog op tijd worden weggewerkt; en mijn houding is dus volkomen consequent. Ook „progressief“. Maar Prof. Hepp werkt weer tegen, en dat op een manier, die ik niet aarzel, onbroederlijk te noemen. Wat is dat voor een manier van verknippen?

K. S.

Despotie en koningschap³⁾.

Geachte vergadering,

Zooals U bekend gemaakt is, wil ik hier in een toespraak van ongeveer tien minuten een enkel woord zeggen over „despotie en koningschap“. Natuurlijk kan het niet meer zijn dan een enkel los woord. Een beschouwing over de onderscheiden beginselvragen, die met het onderwerp ten nauwste samenhangen, zult ge van mij niet verwachten. Daarvoor zij ge aangewezen op de catechisatie, de Christelijke school, de principiële vorming der jeugdvereniging, en uw eigen vóórroepgaanden arbeid in en vóór die alle.

Despotie, — dat is een heel oud woord. Bij Grieksche schrijvers, reeds van eeuwen vóór het begin onzer jaartelling, komt het voor. Het beteekent zoo ongeveer: de regeering van een alleenheerscher. Let wel: een alleen-heerscher, iemand, die zijn macht met niemand deelt. Het woord despoot heeft daarom dan ook meestal een onaangename klank; men legt er doorgaans de nevengedachte van willekeur, ja, van tyrannie, in. Voor het besef der meeste menschen is een despoot iemand, die zijn eigen wil met de hem ten dienste staande machtsmiddelen doorzet; die de vraag, wat „recht“ is, alleen naar eigen inzicht wil beantwoorden, zóó hij al die vraag inderdaad stelt; en die naar rechts en naar links velen tot slachtoffer van zijn despotische willekeur laat worden.

2) The Scriptures clearly teach.... that He (God) constantly co-operates with second causes in the production of their effects, II 665 (verhandeling over Common Grace). Overigens late men zich niet door klanken verleiden. In I Cor. 12:11 ziet Hodge gemeene gratie.

3) Toespraak vergadering Oranjerade, 26 Jan. 1938.